

Sygn. akt I ACa 1318/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 9 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Kłos
Sędziowie:	SSA Wiesława Kuberska (spr.) SSO del. Marek Kruszewski
Protokolant:	st.sekr.sądowy Jacek Raciborski

po rozpoznaniu w dniu 9 kwietnia 2014 r. w Łodzi

na rozprawie

sprawy z powództwa **T. D.**

przeciwko **(...) Spółce Akcyjnej z siedzibą w S.**

o zadośćuczynienie, odszkodowanie, rentę i ustalenie

na skutek apelacji strony pozwanej

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 24 lipca 2013 r. sygn. akt I C 41/12

1. **oddala apelację;**

2. **zasądza od pozwanego (...) Spółki Akcyjnej z siedzibą w S. na rzecz powódki T. D. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I ACa 1318/13

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 24 lipca 2013 r. Sąd Okręgowy w Płocku

w sprawie z powództwa T. D. przeciwko (...) Spółce Akcyjnej w S. zasądził od pozwanego na rzecz powódki:

- tytułem zadośćuczynienia kwotę 165.000 zł z ustawowym odsetkami od dnia 13 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty (pkt 1);

- tytułem odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej na skutek śmierci córki M. D. kwotę 30.000 zł z ustawowym odsetkami od dnia 20 listopada 2005 r. do dnia zapłaty (pkt 2);

- kwotę 600 zł miesięcznie z tytułu renty na zwiększone potrzeby, płatną - poczynając od 1 maja 2008 r. i na przyszłość - do 5. dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z miesięcznych rat (pkt 3);

- tytułem skapitalizowanej renty na zwiększone potrzeby za okres od 21 sierpnia 2005 r. do 30 kwietnia 2008 r. kwotę 19.400 zł z ustawowym odsetkami od dnia 28 lipca 2009 r. do dnia zapłaty (pkt 4);

- z tytułu renty wyrównawczej z powodu niezdolności do pracy zarobkowej kwotę 1.780,58 zł, poczynając od 1 maja 2008 r. do 28 lutego 2013 r. oraz kwotę 1.289,65 zł, poczynając od 1 marca 2013 r. i na przyszłość, płatne do 5. dnia każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z miesięcznych rat renty (pkt 5);

- tytułem skapitalizowanej renty wyrównawczej z powodu utraty zdolności zarobkowej za okres od 21 sierpnia 2005 r. do 30 kwietnia 2008 r. kwotę 57.572,09 zł z ustawowym odsetkami od dnia 28 lipca 2009 r. do dnia zapłaty (pkt 6);

ustalił, że pozwany ponosi wobec powódki odpowiedzialność za szkody mogące wystąpić w przyszłości, a pozostające w związku przyczynowym z wypadkiem

z dnia 21 sierpnia 2005 r. (pkt 7); oddalił powództwo w pozostałym zakresie

(pkt 8); opłatę ostateczną od żądania ustalenia odpowiedzialności za szkody mogące wystąpić w przyszłości przyjął na kwotę 200 zł (pkt 9); nie obciążył powódki kosztami sądowymi (pkt 10); nakazał pobrać od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Kasy Sąd Okręgowego w Płocku kwotę 19.298,43 zł tytułem kosztów sądowych (pkt 11); zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 7.217 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego (pkt 12)

(wyrok – k. 785 – 785 verte).

Powyższe rozstrzygnięcie zostało wydane na podstawie ustaleń, które Sąd Apelacyjny w całości podzielił i przyjął za własne. Z ustaleń tych wynika, że

w dniu 21 sierpnia 2005 r. na drodze nr (...) Ż. - P. kierujący samochodem osobowym marki D. (...) nr rej. (...) M. S. z nieustalonych przyczyn zjechał na lewy pas jezdni, przeznaczony dla ruchu pojazdów w przeciwnym kierunku, wprost pod nadjeżdżający z przeciwka samochód marki (...) nr rej. (...) z naczepą nr rej. (...), kierowany przez J. K., w wyniku czego doszło do zderzenia się pojazdów.

W samochodzie osobowym, jako pasażerki jechały m.in. powódka T. D. i jej córka M. D.. Na skutek wypadku śmierć ponieśli m.in. kierowca pojazdu osobowego oraz M. D..

Przed wypadkiem T. D. pozostawała w związku małżeńskim

z J. D.. Małżonkowie mieszkali wraz z córką M. D. oraz jej babcią S. D.. Prowadzili wspólne gospodarstwo domowe. Starsza córka G. D. (1) nie mieszkała z rodzicami.

T. D. utrzymywała kontakty towarzyskie ze znajomymi, których odwiedzała.

T. i J. małżonkowie D. byli współwłaścicielami gospodarstwa rolnego, położonego na terenie Gminy i Miasta Ż., o powierzchni 4,74 ha. Wysokość dochodów powódki za lata 2003 - 2004, osiągniętych z posiadanego gospodarstwa rolnego o pow. 4,79 ha (1,87ha przeliczeniowych) stanowiła kwotę 5.071,44 zł. Pracą w gospodarstwie zajmował się J. D., przy czym w chwili wypadku był on tymczasowo aresztowany i przebywał w areszcie śledczym.

Powódka prowadziła od 14 grudnia 2001 r. pozarolniczą działalność gospodarczą - sklep wielobranżowy w B.. Zajmowała się sprzedażą detaliczną wyrobów włókienniczych i bielizny damskiej. W prowadzeniu działalności pomagała jej obie córki.

Na skutek obrażeń doznanych w wypadku powódka zaprzestała prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej z dniem 5 października 2005 r. Z jej tytułu powódka uzyskała przychód:

- w 2002 r. w kwocie 36.380,70 zł,

- w 2003 r. w kwocie 30.964,70 zł,

- w 2004 r. w kwocie 31.825,70 zł.

Dochód osiągany przez powódkę w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, przy uwzględnieniu rocznych zeznań podatkowych za lata 2003 – 2004, stanowił kwotę:

- 10.616,09 zł (przy założeniu opłacania składek do ZUS-u);

- 23.232,36 zł (przy założeniu opłacania składek do KRUS-u, z wykluczeniem opłacania składek do ZUS-u).

Powódka podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników w okresie:

- od 1 września 1993 r. do 1 września 1993 r. - z mocy ustawy w zakresie emerytalno - rentowym oraz wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim, jako rolnik (małżonka),

- od 1 marca 1995 r. do 15 marca 1995 r. - z mocy ustawy w zakresie emerytalno - rentowym oraz wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim, jako rolnik (małżonka),

- od 16 marca 1993 r. do 30 czerwca 1996 r. - z mocy ustawy w zakresie emerytalno - rentowym oraz wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim, jako rolnik (małżonka),

- od 18 stycznia 1998 r. do 31 marca 2006 r. - z mocy ustawy w zakresie emerytalno - rentowym oraz wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim, jako rolnik (małżonka).

Nie ma zadłużeń z tytułu składek.

Córka powódki M. D. urodziła się (...) W chwili wypadku była absolwentką Zespołu Szkół Budowlanych nr (...) w P.. W dniu 3 czerwca 2005 r. uzyskała dyplom zawodowy w zawodzie technik ochrony środowiska (uzdatnianie wody i oczyszczanie ścieków), z wynikiem bardzo dobrym. W dniu 31 maja 2005 r. zdała egzamin maturalny i uzyskała Świadectwo Dojrzałości z wynikami z części pisemnej: język polski - dostateczny, matematyka - dostateczny oraz z części ustnej: język polski - dopuszczający, chemia - bardzo dobry. W Konkursie Prac Dyplomowych (...) przyjazne dla środowiska" Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej - Oddział Terenowy w P. oraz Zespół Szkół Budowlanych (...) w P. przyznały w czerwcu 2005 r. M. D. II miejsce za pracę dyplomową pt. „Oczyszczanie ogrodowe, jako system oczyszczania ścieków oparty na naturalnych procesach zachodzących w przyrodzie”.

M. D. podczas nauki, w weekendy, mieszkała wraz

z rodzicami i pomagała im. Natomiast w trakcie stażu mieszkała z nimi na stałe. W dzieciństwie interesowała się strzelnictwem sportowym. W dniu 8 maja

2000 r. uzyskała IV miejsce w Lidze Szkół Podstawowych w Halowym S. Sportowym. W zakresie szkoły średniej ukończyła Katechizację

z wynikiem bardzo dobrym. W dniu 7 grudnia 1996 r. uczestniczyła

w III konkursie Piosenki Dziecięcej (...). W 1998/1999 r. uczyła się dodatkowo języka angielskiego. W 2000 r. brała udział w szkolnych eliminacjach do I Powiatowego Konkursu (...).

M. D. po zdaniu Egzaminu Dojrzałości w 2005 r. planowała kontynuowanie nauki w trybie studiów zaocznych na Politechnice (...) Szkole (...) w P. Wydziale Budownictwa, Mechaniki i Petrochemii, na kierunku Technologia C.. Złożyła wnioski o przyjęcie na I rok studiów, który został pozytywnie rozpatrzony.

Powódka na skutek wypadku doznała urazu wielonarządowego, złamania górnej gałęzi kości łonowej lewej, złamania kości kulszowej po stronie lewej, złamania trzonu kości biodrowej lewej z częściowym złamaniem panewki stawu biodrowego lewego, zwichnięcia stawu krzyżowo - biodrowego lewego

z przemieszczeniem, skutkującego zaburzeniami chodu i przewlekłym zespołem bólowym lędźwiowo - krzyżowym; krwiaków w obrębie miednicy; złamania lewego wyrostka barkowego bez przemieszczenia z nieznacznym ograniczeniem ruchomości barku; złamania III i IV żebra po stronie lewej z pourazową niedodmą; wstrząśnienia mózgu z pourazowym zespołem psychoorganicznym otępiennie - depresyjnym. Obrażenia te skutkowały bólem bardzo silnym w skali D. przez okres 4 - 5 tygodni od złamania, bólem silnym w okresie pionizacji i rozpoczęcia chodzenia przy pomocy kul. Przez cały ten okres był to ból trudny do wytrzymania, powodujący zmiany w zachowaniu się. Po pionizacji był to ból średni, występujący w spoczynku i w pozycji leżącej. Po tym okresie, do chwili obecnej, występuje ból średni, okresowo silny, utrudniający pracę

i chodzenie. Zaostrzenia występują przy zmianie pogody, pracy fizycznej, narażeniu na zimno. Okres leżenia w łóżku był okresem związanym z bardzo dużym obciążeniem psychicznym dla powódki, spowodowanym poza bólem, całkowitą bezradnością w wykonywaniu typowych, codziennych czynności, jak jedzenie, mycie, zmiana odzieży, pościeli, łącznie z wykonywaniem zabiegów higienicznych. Wymagało to stałej pomocy osoby drugiej. Opieka innej osoby była i jest powódce niezbędna z powodu jej stanu psychicznego. Opiekę taką powódka nadal uzyskuje od córki G. D. (1). Obrażenia, jakich doznała powódka, skutkują trwałym uszczerbkiem na zdrowiu w zakresie funkcji ruchu w wysokości 100%.

Powódka nie rokuje wyleczenia, tzn. nie nastąpi poprawa w zakresie funkcji narządu ruchu. Pozostanie na trwałe aktualny deficyt funkcji

i dolegliwości. Leczenie ma zapobiegać pogarszaniu się stanu fizycznego. Wymaga stałej opieki innej osoby przez całą dobę, w tym z gotowością udzielenia pomocy także w nocy. Pomoc obejmuje wszystkie czynności dnia codziennego - zakupy, przygotowywanie posiłków, pranie, sprzątanie, pomoc psychologiczną - niefachową, ale obejmującą zachęcanie do wykonywania czynności, reagowanie na depresję, podpowiadanie czynności, o których powódka zapomina. Poza rehabilitacją psychologiczną, będzie wymagała stałej, powtarzanej rehabilitacji. Częstotliwość i zakres zabiegów będą zależały od aktualnego nasilenia dolegliwości, co będzie zmienne i zależne od reakcji na zabiegi, która nie jest stała. Powinna korzystać w pierwszej kolejności z zabiegów w ramach NFZ,

a w przypadku czasu oczekiwania dłuższego niż 1 miesiąc z usług zakładów niepublicznych, niemających umowy z NFZ. Ponadto, wymaga systematycznej farmakoterapii w ramach leczenia psychiatrycznego, stosowanego także w schorzeniach narządu ruchu, jak niesterydowe leki przeciwzapalne (koszt od 7,25 zł do 46,36 zł), leki przeciwbólowe (koszt od 4,25 zł do 28,71 zł), relaksujące układ mięśniowy (koszt od 16,05 zł do 29,03 zł), leki wzmacniające krążenie obwodowe (koszt od 29,54 zł do 89,90 zł), preparaty witaminowe

i wapniowe (koszt od 11,50 zł do 38,23 zł), witaminy (koszt od 16,77 zł do 79,65 zł), osłonowe przewodu pokarmowego (koszt od 11,98 zł do 21,85 zł). Ich rzeczywisty koszt będzie zależał od: aktualnego stanu zdrowia powódki, stopnia nasilenia dolegliwości, reakcji organizmu na leki oraz od osobistego doświadczenia i preferencji lekarza zlecającego. Witaminy powódka winna przyjmować okresowo, ok. 3 - 4 razy w roku, w cyklu miesięcznym; zaś pozostałe leki codziennie. Celem rehabilitacji będzie: zapobieganie powstawaniu przykurczy, wspomaganie farmakoterapii w działaniu przeciwbólowym, relaksującym układ mięśniowo - szkieletowy, wzmacnianie siły mięśni, poprawienie krążenia obwodowego. W tym celu należy stosować: elektroterapię, ciepłolecznictwo, hydroterapię, masaże, kinezyterapię (elektrostymulację, jonoforezę, diadynamicę, diatermię krótkofalową, laser, magnetoterapię, terapię mikrofalową, tonilizę, ultradźwięki, kąpiele, gimnastykę). Zabiegi w ramach NFZ będą nieodpłatne, zaś w zakładach niepublicznych przeciętne ceny wynoszą od 5 zł do 20 zł za jeden zabieg.

Ponadto, powódka miała liczne drobne rany na twarzy, kończynach górnych, otarcia naskórka oraz duże zasinienie w okolicy łędźwiowej lewej.

Bezpośrednio po wypadku powódka została przewieziona w stanie ciężkim we wstrząsie pourazowym z niewydolnością oddechową, poprzez szpital

w Ż., do Szpitala Wojewódzkiego w P., gdzie przebywała w okresie od 21 sierpnia 2005 r. do 29 września 2005 r. Wymagała podłączenia do respiratora. W dniu 1 października 2005 r. wykonano tracheostomię. Po opanowaniu wstrząsu pourazowego, w dniu 6 września 2005 r. przeniesiono powódkę do oddziału ortopedycznego celem dalszego leczenia. W dniu

29 września 2005 r. została przeniesiona do oddziału chirurgii Szpitala

w Ż.. Od 3 października 2005 r. do 8 listopada 2005 r. powódka przebywała na oddziale rehabilitacyjnym. Tu opisano u niej objawy zespołu otępienno - depresyjnego. Ponadto powódka uskarżała się na bóle w okolicy łędźwiowo - krzyżowej, promieniujące do lewej kończyny dolnej. Uzyskano samodzielne chodzenie przy chodziku z odciążeniem miednicy, chód sprawny, wydolny, samoobsługę.

Od 6 września 2005 r. do 7 marca 2006 r. powódka leczyła się w (...), z powodu zespołu psychoorganicznego otępienno -depresyjnego. W dniu 11 kwietnia 2006 r. psycholog stwierdził u niej „obniżenie funkcji poznawczych w następstwie organicznego zaburzenia ośrodkowego układu nerwowego o charakterze otępiennym. Powódka wymaga opieki i pomocy w życiu codziennym". To rozpoznanie potwierdził psychiatra w dniu 6 czerwca 2007 r.

U powódki okres przedwypadkowy i okoliczności towarzyszące wypadkowi pokryte są niepamięcią. Od okresu wypadku wymagała pomocy przy funkcjonowaniu, nawet w najprostszych czynnościach życiowych. Przed wypadkiem była leczona psychiatrycznie - z powodu skarg na uczucie niepokoju i trudności ze snem, spowodowane konfliktem jej męża z prawem i jego pobytom

w areszcie (rozpoznano zaburzenia adaptacyjne). Otrzymywała leki nasenne. Od 2006 r. rozpoznano u powódki zaburzenia organiczne - zespół psychoorganiczny otępienno - depresyjny, zaburzenia funkcji poznawczych, obniżenie nastroju, utrzymujące się przewlekłe, przewlekłe skargi powódki na zaburzenia snu, łatwe rozdrażnianie się bez powodu. Obecnie występują u powódki zaburzenia pamięci oraz zaburzenia orientacji w czasie, miejscu i sytuacji z tendencją do wyolbrzymiania dolegliwości związanych z zaburzeniami pamięci. Występuje

u niej otępienie średniego stopnia oraz zaburzenia funkcji poznawczych wtórnych od urazu głowy, jakiego doznała w wypadku. Powódka cierpi na organiczne zaburzenia nastroju, wymagające leczenia zarówno lekami przeciwdepresyjnymi jak i prokognitywnymi. Rokowanie na przyszłość zależy od przyjmowania przez powódkę tych leków.

Z punktu widzenia psychiatrycznego powódka nie potrzebuje pomocy

w samodzielnym funkcjonowaniu, stwierdzone u niej zmiany przejawiające się pogorszeniem funkcji poznawczych i związane ze stresem nie wpływają na jej zdolność do samodzielnego funkcjonowania. Wymaga natomiast stosowania farmakoterapii. Występuje u niej zespół psychoorganiczny (depresyjno -otępienny) o etiologii złożonej - zarówno na skutek urazu doznanego w wypadku jak i spowodowanego stresem związanym z utratą córki. W jej sytuacji niecelowa jest psychoterapia i rehabilitacja indywidualna. Ewentualna terapia rodzinna mogłaby umożliwić powódce bardziej funkcjonalne zachowania jej i jej rodziny, co mogłoby być pomocne przy próbie pogodzenia powódki z traumatycznym urazem, jakim była śmierć córki w wypadku, który powódka przeżyła. Doznała uszczerbku na zdrowiu spowodowanego skutkami wypadku - zespół psychoorganiczny - w wymiarze 50%. Doznała również uszczerbku na zdrowiu spowodowanego silną reakcją nerwicową (zespół depresyjno - lękowy) spowodowaną nagłym zgonem córki. Z tego tytułu uszczerbek na jej zdrowiu wynosi 10% (utrwalone nerwice związane z urazem czaszkowo - mózgowym), biorąc pod uwagę, że powódka na skutek wydarzeń traumatycznych - wypierała początkowo śmierć córki. Sam fakt posiadania młodszej córki był też przez nią przez pewien okres czasu objęty niepamięcią (forma mechanizmu obronnego - wypieranie). Sumaryczny uszczerbek na zdrowi powódki w aspekcie psychologicznym wynosi 60%.

Powódka w następstwie wypadku doznała urazu czaszki, skutkującego powstaniem zespołu encefalopatii pourazowej. Z tego względu doznała uszczerbku na zdrowiu w wysokości 70%. Leczenie encefalopatii pourazowej jest trudne,

a rokowanie najczęściej niepewne. Powódka wymaga kompleksowego leczenia farmakologicznego i długotrwałej psychoterapii. Ponadto, opieki drugiej osoby, gdyż porusza się pod opieką ze względu na znaczne zaburzenia orientacji, pamięci i zaburzenia równowagi. Jest z nią utrudniony kontakt ze względu na istotne zaburzenia wyższych funkcji poznawczych - pamięci bezpośredniej, kojarzenia, myślenia abstrakcyjnego, orientacji np. nie potrafi podać daty swojego urodzenia i adresu. Odpowiada pojedynczymi słowami, często zupełnie nieadekwatnie. Ma znacznie obniżony nastrój.

Istotnemu obniżeniu uległy u powódki takie funkcje psychiczne, jak: zasób wiadomości ogólnych, rozumienie sytuacji społecznych, pamięć świeża i trwała, koordynacja wzrokowo - ruchowa, tempo nabywania nowych sprawności, myślenie logiczne i abstrakcyjne. Doszło do zmian (...). Ponadto, do umiarkowanego (średniego) obniżenia funkcji poznawczych. Brak u niej jakiegokolwiek motywacji do wysiłku umysłowego. Jest zagubiona, bezradna, oczekująca wsparcia. Wiele faktów z życia pokrywa niepamięcią. Ma istotne problemy z pamięcią świeżą i trwałą. W przeżywaniu dominuje u niej nastawienie depresyjne, pesymistyczne, lęki, wycofanie z życia. Przeżywa smutek, pustkę. Nie ma poczucia bezpieczeństwa, celów i planów na przyszłość. Nie pogodziła się ze śmiercią córki. Nadal przeżywa poczucie straty bliskiej osoby. Towarzyszą jej lęki, niepokój, stany depresyjne, nie ma zainteresowań. Na jej aktualny stan psychiczny nałożyły się przeżycia i doświadczenia traumatyczne, w tym aresztowanie męża, uczestniczenie w wypadku samochodowym, śmierć córki. Po aresztowaniu męża nastąpiło u niej zakłócenie dotychczasowej linii życiowej, a po wypadku całkowicie uległa ona zmianie. Powódka została całkowicie wycofana z prowadzonego dotychczas życia. Przestała pracować, była poddawana zabiegom rehabilitacyjnym, skoncentrowana na poprawie zdrowia.

Dodatkowo obciążała ją poczucie straty bliskiej osoby - córki. Po wypadku stała się bezradna, zależna od innych. Doświadczała cierpienia, bólu zarówno fizycznego (leczenie, rehabilitacja), jak i psychicznego - po śmierci córki. Doznała więc rozstroju zdrowia w aspekcie fizycznym i psychologicznym. Występują u niej objawy otępiennie - depresyjne, które mają związek z urazem głowy oraz urazem psychicznym, związanym ze śmiercią córki. Osadzenie męża w areszcie było dla powódki ogromnym stresem. Załamała się wówczas jej stabilizacja życiowa i poczucie bezpieczeństwa, co wyzwoliło pierwsze objawy nerwicowe pod postacią problemów ze snem. Śmierć córki była dla niej ogromnym urazem emocjonalnym. Nadal z tego powodu odczuwa pustkę, nastrój depresyjny. Obecny stan psychiczny powódki wymaga dalszego leczenia specjalistycznego.

Od chwili wypadku powódka przebywa w domu. Nie odwiedza znajomych. Drażnią ją odgłosy włączonego telewizora, czy głośne rozmowy.

W 2006 r. powódka rozpoczęła rehabilitację oraz leczenie akupunkturą w prywatnym zakładzie opieki zdrowotnej. Istniało zagrożenie, że na skutek doznanych urazów nie będzie chodzić.

Asymetria chodu stwierdzona u powódki skutkować będzie przeciążeniem i zmianami zwyrodnieniowymi przeciążeniowymi na poziomie odcinka L/S kręgosłupa, co wywołuje tzw. zespół bólowy o typie Bólu Krzyża. Jego przerwanie będzie możliwe w drodze działania lekarskiego przyczynowego, tj. na drodze zastosowania rehabilitacji leczniczej o typie rozluźniającej mięśnie oraz przeciwbólowej (masaże suche, kąpiele wodne, ćwiczenia grzbietu typu M. K., ciepłolecznictwo: Sollux, laser). Obecnie powódka ma nieznacznie ograniczoną ruchomość w obrębie obręczy biodrowej (staw biodrowy lewy)

z zespołem bólowym przewlekłym okolicy stawu krzyżowo biodrowego lewego, co skutkuje zaburzeniem kinematyki chodu, nieznacznym ograniczeniem ruchomości w stawie barkowym lewym - poza tym nie odbiega od normy dla wieku. Aby utrzymać i poprawić stan funkcjonalny narządu ruchu powódka winna być poddawana stałej cyklicznej rehabilitacji z zastosowaniem wybranych zabiegów fizykalnych (przeciw bólowych) oraz kinezyterapii oraz rehabilitacji psychiatrycznej z psychoterapią. Rehabilitacja winna być wykonywana ambulatoryjnie przez certyfikowanych fizjoterapeutów metodami specjalnymi (...), (...):

- leczenie usprawniające - gimnastyka lecznicza z zastosowaniem metod specjalnych neurofizjologicznych (...) i (...) minimum 1 godzina dziennie (3 - 5 dni w tygodniu),

- nauka prawidłowego wzorca chodu,
- terapia zajęciowa - poprawiająca sprawność ręki lewej,
- ćwiczenia czynne z oporem na rotorze obu kończyn dolnych,
- masaż kończyn dolnych i górnych,
- zabiegi fizjoterapeutyczne wspomagające fizjoterapię - konstelacja metod w zależności od dynamiki procesu usprawniania (około 4 zabiegi w dniu terapii): krioterapia miejscowa (w różnych lokalizacjach), diadynamik, masaż wodno-wirowy kończyn strony lewej, lampa Sollux na stawy obręczy biodrowej i barkowej, masaż perelkowy obu podudzi, laser - stawy obręczy biodrowej i odcinka kręgosłupa L-S, magnetronik obręczy biodrowej i barkowej, jonoforeza z lekiem przeciw bólowym - okolicy stawów obręczy biodrowej - zamiennie.

Koszt dobowej terapii to 110 punktów, przyjmując wartość jednego punktu ok. 1 zł. W celu utrzymania oraz poprawienia stanu funkcjonalnego narządu ruchu powódka powinna być poddawana rehabilitacji z zastosowaniem wymienionych zabiegów o średniej częstotliwości 10 dni ambulatoryjnego cyklu rehabilitacyjnego w każdym kwartale roku lub 24 dni cyklu rehabilitacji w oddziale stacjonarnej lub oddziale dziennej rehabilitacji ogólnie usprawniającej 2 razy w roku.

Postanowieniem z dnia 17 maja 2006 r. stwierdzono znaczny stopień niepełnosprawności u powódki do dnia 30 kwietnia 2007 r. oraz niezdolność do pracy, konieczność zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, konieczność korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w samodzielnej egzystencji, konieczność stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji.

Natomiast orzeczeniem z dnia 2 kwietnia 2008 r. uznano powódkę za trwale całkowicie niezdolną do pracy w gospodarstwie rolnym od 21 sierpnia 2005 r. do kwietnia 2010 r.

W okresie od 1 czerwca 2006 r. do 30 kwietnia 2007 r. powódka otrzymała zasiłek pielęgnacyjny w łącznej kwocie 1.656 zł. Nie korzystała z innych form pomocy Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy (...) w Ż..

Powódka od dnia 1 marca 2008 r. otrzymywała rentę wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym w wysokości 366,76 zł. Od 1 marca 2013 r. otrzymuje z KRUS rentę w kwocie 857,69 zł.

Postępowanie karne dotyczące wypadku zostało umorzone postanowieniem z dnia 28 grudnia 2005 r. na skutek śmierci sprawcy wypadku.

Pozwany przyjął odpowiedzialność cywilną za skutki wypadku. W tym towarzystwie był ubezpieczony samochód marki D. (...), prowadzony przez sprawcę wypadku.

Pismem z dnia 17 października 2005 r., złożonym w dniu 21 października 2005 r., powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 40.000 zł tytułem odszkodowania związanego ze śmiercią córki M. D. oraz kwoty 30.000 zł tytułem zaliczki na poczet zadośćuczynienia. W piśmie omyłkowo wskazano, jako ubezpieczyciela, (...) S.A. w S.. Natomiast pismem z dnia 22 września 2006 r. (złożonym 29 września 2006 r.) powódka wezwała pozwanego (...) do zapłaty kwoty 40.000 zł tytułem znacznego pogorszenia sytuacji życiowej po śmierci córki oraz kwoty 150.000 zł tytułem zadośćuczynienia, przyznanie renty na zwiększone potrzeby w kwocie 2.000 zł od dnia 27 września 2006 r.

Pozwany wpłacił na rzecz powódki kwotę łączną 44.271,94 zł, w tym:

- tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę: kwotę 10.000 zł (przyznaną w dniu 13 czerwca 2006 r.) oraz dopłatę w kwocie 25.000 zł (przyznaną w dniu 21 sierpnia 2006 r.),

- tytułem odszkodowania i kosztów leczenia w związku z doznanymi w wypadku obrażeniami ciała: 367,18 zł, jako zwrot kosztów dojazdu na komisję lekarską i zabiegi rehabilitacyjne w Ż., 500 zł, jako zaliczkę na poczet kosztów leczenia, 85,91 zł - zwrot kosztów leczenia, 4.568,56 zł tytułem zwrotu kosztów dojazdu córki G. D. (2) do szpitala w okresie od 21 sierpnia 2006 r. do 8 listopada 2006 r., 1.372,60 zł tytułem zwrotu kosztów zakupu leków, 2.798,78 zł tytułem odszkodowania i zwrotu kosztów zakupu leków, 78,91 zł - tytułem zwrotu kosztów leczenia oraz z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej na skutek śmierci córki kwotę 10.000 zł.

(...) S.A. w W. orzeczeniem z dnia 12 grudnia 2005 r. uznało 48% uszczerbek na zdrowiu powódki i z tego tytułu przyznało jej świadczenie w wysokości 2.448 zł tytułem realizacji umowy pracowniczego ubezpieczenia na życie.

Pełnopłatny maksymalny koszt za jedną godzinę usług opiekuńczych świadczonych przez Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy (...) w Ż. w 2012 r. wynosi 11,24 zł. Rzeczywista wysokość odpłatności ponoszona przez świadczeniobiorcę uzależniona jest od dochodu na osobę w rodzinie; stosownie do uchwały nr 184/ (...) Rady Miejskiej w Ż. z dnia 2 lipca 2004 r. w sprawie szczegółowych warunków przyznawania i odpłatności za usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze, z wyłączeniem specjalistyczny usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi oraz szczegółowych warunków częściowego lub całkowitego zwolnienia od odpłatności jak również trybu ich pobierania. W 2011 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie opiekuna wynosiło 2.072 zł brutto. Wynagrodzenie opiekuna reguluje Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 marca 2009 r. w sprawie wynagrodzenia pracowników samorządowych (Dz.U. Nr 50, poz. 398 ze zm.).

Sąd Okręgowy, orzekając w przedmiocie zadośćuczynienia miał na uwadze, że uznane i wypłacone przez pozwanego świadczenie z tego tytułu

w łącznej kwocie 35.000 zł nie rekompensuje doznanych przez powódkę cierpień, które nie zakończyły się i będą trwały nadal. Stosowana terapia farmakologiczna i rehabilitacyjna, chociaż może zapobiec pogłębianiu się dolegliwości u powódki, nie doprowadzi do poprawy jej stanu fizycznego oraz w dużej mierze stanu psychicznego.

Powódka, jako poszkodowaną w wypadku komunikacyjnym z dnia 21 sierpnia 2005 r., nie przyczyniła się do niego. Miała wówczas ukończone 46 lat i cieszyła się życiem. Była kobietą w pełni aktywną w sferze zawodowej, rodzinnej i towarzyskiej. Samodzielnie prowadziła działalność gospodarczą oraz zajmowała się domem. Wypadek spowodował u niej wielonarządowe obrażenia, będące przyczyną dotkliwego bólu, unieruchomienia, uzależniania od opieki osób trzecich i ich pomocy we wszystkich aspektach życia.

Terapia medyczna nie doprowadziła do przywrócenia powódce pełni zdrowia fizycznego. Pozostały zaburzenia chodu i przewlekły zespół bólowy lędźwiowo - krzyżowy o znacznym nasileniu. U powódki nie nastąpi poprawa w zakresie funkcji narządu ruchu. Kontynuowane leczenie ma zapobiec jedynie pogarszaniu się stanu fizycznego. Z tych względów powódka nadal wymaga stałej opieki innej osoby przez całą dobę w zakresie wszystkich czynności dnia codziennego.

Z psychiatrycznego punktu widzenia u powódki wystąpił zespół otępienno - depresyjny, wywołany nie tylko urazem głowy, ale i przeżyciami, jakimi były kolejno: aresztowanie męża, uczestniczenie w wypadku samochodowym, śmierć córki.

Sąd Okręgowy wziął pod uwagę, że wypadek całkowicie zmienił życie powódki, wywołując encefalopatię pourazową, zaburzenia orientacji, pamięci

i równowagi, a także okoliczność, że jest z nią utrudniony kontakt ze względu na istotne zaburzenia wyższych funkcji poznawczych.

Istotne było również, że powódka ma nastawienie depresyjne, pesymistyczne oraz lęki, przez które jest wycofana z życia. Przeżywa smutek, pustkę. Nie ma poczucia bezpieczeństwa, celów i planów na przyszłość. Nie ma zainteresowań. Z tego też względu wymaga kompleksowego leczenia farmakologicznego i długotrwałej psychoterapii oraz opieki drugiej osoby.

Decydująca była na tym etapie orzekania także wysokość ustalonego uszczerbku na zdrowiu powódki, który wynosi 100% w zakresie funkcji ruchu; 50% w zakresie funkcji psychicznych (z powodu zespołu psychoorganicznego); 70% z powodu urazu czaszki, skutkującego powstaniem zespołu encefalopatii pourazowej. Zgon córki wpłynął natomiast w 10% na obraz zespołu depresyjno -lękowego z powodu silnej reakcji nerwicowej.

W ocenie Sądu Okręgowego, obecny obraz zdrowia psychicznego powódki pozwolił przyjąć, że na ten stan w istotny sposób nie wpłynęło aresztowanie J. D.. Zaburzenia adaptacyjne (niepokój, trudności ze snem) jedynie zakłóciły codzienne funkcjonowanie powódki, które w istocie pozostało bez zmian. Dopiero skutek w postaci doznanych urazów i zgon córki wywołały nieodwracalne zmiany w trybie życia powódki i jej zdrowiu psychicznym.

Wszystkie doznane urazy zdrowia fizycznego i psychicznego skutkowały zanikiem dotychczasowej aktywności powódki we wszystkich tych strefach życia. Powódka stała się osobą niepełnosprawną, pozbawioną możliwości wykonywania pracy, wykluczoną z dotychczasowej roli w życiu rodzinnym i społecznym. Powódka jest obecnie całkowicie zdana na pomoc innych osób. Nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować, w tym zadbać o dalsze leczenie. Na taki stan jedynie w 10% wpłynął zgon córki, co przy pozostałym łącznym stopniu uszczerbku na zdrowiu nie jest czynnikiem istotnie znaczącym.

Wszystkie wskazane okoliczności świadczyły o znacznym rozmiarze krzywdy, jaką doznała powódka, przez co Sąd Okręgowy uznał zasadność jej żądania, zasądając na jej rzecz zadośćuczynienie w kwocie 165.000 zł (łącznie kwota zadośćuczynienia wyniosła 200.000 zł).

Ze względu na to, że stan faktyczny sprawy w zakresie roszczenia o zadośćuczynienie ukształtował się dopiero w toku procesu, a zatem do chwili ostatniego wezwania pozwanego do zapłaty ostatecznej kwoty żądanego zadośćuczynienia nie był jeszcze w pełni jasny obraz urazów i cierpienia powódki oraz prognoz na przyszłość, Sąd Okręgowy zasądził odsetki ustawowe od kwoty 165.000 zł od dnia następnego po doręczeniu pozwanemu ostatniego wezwania do zapłaty, tj. od 13 czerwca 2013 r. do dnia zapłaty, zaś w pozostałym zakresie żądanie zasądzenia odsetek oddalił.

W przedmiotowej sprawie - zdaniem Sądu Okręgowego wykazane zostało, że w związku ze śmiercią M. D. w wypadku komunikacyjnym, ogólnemu pogorszeniu uległa sytuacja życiowa powódki.

Zmarła M. D. była bowiem troskliwą córką, silnie związaną więzami rodzinnymi z matką. Biorąc pod uwagę to, że była też ambitna i podjęła działania zmierzające do podwyższenia wykształcenia oraz rozpoczęcia pracy zawodowej, uzasadniony był wniosek, że byłaby aktywna zawodowo i osiągałaby dochody pozwalające na życie na co najmniej przeciętnym poziomie. Powódka mogła z tego względu oczekiwać, że córka, która ukończyła edukację na poziomie średnim, odbierając nagrodę za pracę dyplomową oraz odbyła staż zawodowy, usamodzielnia się finansowo. Ponadto, że z racji prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego, będzie w przyszłości uczestniczyć w ponoszeniu wspólnych wydatków na utrzymanie rodziny. Mając na uwadze fakt, że zmarła zamierzała kontynuować naukę w systemie zaocznym, zasadne było oczekiwanie, że podniesie swe kwalifikacje zawodowe i podejmie stałą pracę.

M. D. już podczas nauki w szkole średniej pomagała matce w prowadzeniu sklepu. Odczuwała więc potrzebę wsparcia matki, w sposób wówczas jej dostępny. Powódka mogła więc zasadnie oczekiwać, że także w przyszłości córka będzie ją wspierała finansowo. Mogła bowiem dotychczas liczyć na jej pomoc, także przy pracach domowych oraz w chorobie.

Sąd Okręgowy dostrzegł, że dla powódki strata córki jest dotkliwa nie tylko pod względem finansowym, ale także w aspekcie psychicznym. Śmierć córki wywołała bowiem u powódki negatywne skutki w sferze psychicznej. Pomimo upływu blisko 8 lat od zgonu córki powódka nadal odczuwa ból po jej stracie, co jest naturalną konsekwencją nagłego zerwania jednego

z najsilniejszych ludzkich związków, jaki stanowi więź rodzic - dziecko.

Powódka na skutek bólu związanego z utratą córki poniosła 10% uszczerbek na zdrowiu psychicznym. Utraciła radość życia, motywację do działań. Początkowo w mechanizmie obronnym wyparła fakt śmierci córki. Przez pewien czas fakt posiadania córki był też objęty niepamięcią.

Powódka nadal wymaga wsparcia psychologicznego. Z uwagi na zaburzenia depresyjne, będące w 10% wynikiem śmierci córki, powódka musi poddawać się farmakoterapii. Koszt leków - w wysokości 10% łącznych wydatków - będzie stanowił uszczerbek majątkowy, który podlega kompensacie w ramach odszkodowania, podobnie jak wartość ekonomiczna pomocy udzielanej powódce przez córkę w gospodarstwie domowym, działalności gospodarczej, opiece w chorobie.

Z tych względów powództwo o odszkodowanie z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej było usprawiedliwione co do zasady. Pozwany uznał przy tym zasadę swojej odpowiedzialności, wypłacając na rzecz powódki kwotę 10.000 zł. Kwota ta nie odzwierciedliła jednak rzeczywistego uszczerbku majątkowego powódki, przez co wymagała uzupełnienia o kwotę dodatkowych 30.000 zł.

Ze względu na to, że roszczenie w tym zakresie stało się wymagalne po upływie 30 dni przewidzianych na likwidację szkody, tj. z dniem 19 listopada 2005 r. (21 października 2005 r. + 30 dni), odsetki ustawowe należało zasądzić od dnia następnego po upływie terminu wymagalności, tj. od dnia 20 listopada 2005 r. do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu Okręgowego zasługiwało na uwzględnienie, zarówno co do zasady, jak i wysokości, także roszczenie powódki dotyczące renty na zwiększone potrzeby.

Bez wątplenia bowiem, na skutek wypadku, potrzeby powódki wzrosły. Stwierdzony u niej uszczerbek na zdrowiu we wszystkich sferach (zdrowie psychiczne, narząd ruchu) nie tylko odnosi się do utraty przez nią dotychczasowych możliwości zarobkowych, ale i rzutuje na jej życie domowe. Powódka nie jest w stanie samodzielnie funkcjonować nawet w środowisku rodzinnym. Wymaga codziennej pomocy od innych domowników nawet w najprostszych sprawach życia codziennego (pranie, sprząatanie, gotowanie, zakupy). Bez pomocy innych osób nie jest też w stanie zapewnić sobie niezbędnej pomocy medycznej i rehabilitacji. Koszt profesjonalnej opieki wynosi ok. 11,24 zł/godz. W przypadku powódki należało uznać, że winna ona otrzymywać taką opiekę średnio 8 godzin na dobę.

Powódka musi też ponosić zwiększone wydatki na zakup leków, badania, wizyty lekarskie, rehabilitację oraz dojazdy do lekarzy.

W ocenie Sądu Okręgowego w związku przyczynowym z wypadkiem, pozostają niezbędne średnie miesięczne wydatki w kwocie od 3.249,77 zł

(86,07 zł + 366,70 zł + 2.697 zł + 100 zł) do 3.508,80 zł (345,10 zł + 366,70 zł + 2.697 zł + 100 zł); w tym na:

- leki w kwocie od 86,07 zł (7,25 zł + 4,25 zł + 16,05 zł + 29,54 zł + 11,50 zł + 11,98 zł + {16,77 zł x 4 m-ce : 12 m-cy = 5,50zł/mieś}) do 345,10 zł (46,36 zł + 28,71 zł + 29,03 zł + 89,90 zł + 38,23 zł + 21,85 zł + {79,65 zł x 4 m-ce : 12 m-cy = 26,50 zł/mieś});

- rehabilitację w kwocie 366,70 zł ({110 zł/dziennie x 10 dni cyklu x 4 cykle rocznie} : 12 mies. = 366,70zł/mieś.);

- opiekę w kwocie 2.697 zł (11,24 zł x 8 godz. x 30 dni);

- dojazdy do lekarzy i na rehabilitację w kwocie średnio 100 zł miesięcznie (zasady doświadczenia życiowego).

Tym samym Sąd Okręgowy uznał, że dochodzona przez powódkę kwota 600 zł miesięcznie, tytułem renty, jedynie w części zabezpieczy środki na jej zwiększone potrzeby. Sąd nie jest jednak władny wyjść ponad zgłoszone żądanie.

Ze względu na to, że ograniczyła przedmiotowe żądanie do kwoty 600 zł, należało uznać, że pozwany od dnia 30 września 2006 r. pozostawał w opóźnieniu. Stąd też żądanie zasądzenia renty za okres od dnia 1 maja 2008 r. było zasadne.

Co do renty za okres od powstania szkody, tj. od 21 sierpnia 2005 r. do 30 kwietnia 2008 r., obejmującej 32 miesiące i 10 dni (1/3 sierpnia 2005 r.), Sąd Okręgowy podkreślił, że w tym okresie inaczej kształtowały się potrzeby powódki. Korzystała ona wówczas głównie z opieki medycznej (rehabilitacja, leki, opieka szpitalna) w ramach środków NFZ. Dopiero od 8 listopada 2005 r. przebywała pod opieką rodziny, a od 2006 r. korzystała z prywatnych zabiegów rehabilitacyjnych. Dopiero więc od tego czasu doszło do pełnego zwiększenia jej potrzeb, w kształcie ustalonym przez Sąd. Tym niemniej do 8 listopada 2005 r.

z tytułu zwiększonych potrzeb powódka winna ponosić wydatki w średniej miesięcznej kwocie do 674,40 zł. Na kwotę tą składa się koszt dodatkowej opieki świadczonej przez krewnych powódce podczas jej pobytu w szpitalu (11,24 zł x 2 godz. x 30 dni). Wydatki te mieściły się w roszczeniu zgłoszonym przez powódkę, przez co tytułem skapitalizowanej renty za okres od 21 sierpnia 2005 r. do 30 kwietnia 2008 r. Sąd Okręgowy zasądził łącznie kwotę 19.400 zł (32 m-ce x 600 zł + 1/3 mies. x 600 zł), w pozostałym zakresie powództwo oddalając.

Sąd Okręgowy zasądził odsetki ustawowe od dnia doręczenia pozwu pozwanemu. Dopiero wtedy bowiem dowiedział się on o żądaniu ich zapłaty, tj. od dnia 28 lipca 2009 r. do dnia zapłaty.

W ocenie Sądu Okręgowego roszczenie powódki, dotyczące renty wyrównawczej z tytułu utraty zdolności zarobkowych, zasługiwało co do zasady na uwzględnienie. Powódka od chwili wypadku całkowicie utraciła bowiem zdolność do pracy zawodowej oraz do pracy w gospodarstwie rolnym. Fakt ten znalazł potwierdzenie w orzeczeniu ZUS z dnia 2 kwietnia 2008 r. Za takim ustaleniem przemawiały też opinie biegłych lekarzy wydane w sprawie.

Gdyby nie doszło do wypadku, powódka nadal prowadziłaby działalność gospodarczą - sklep z bielizną. Nie stanowił ku temu przeszkody stan psychiczny powódki wywołany faktem aresztowania męża. Można było zatem przyjąć, że jej dochody z tego tytułu pozostałyby na zbliżonym poziomie. Wysokość dochodów osiągniętych przez powódkę, w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, stanowiła natomiast kwotę 23.232,36 zł. Przy założeniu, że powódka odprowadzała składki do KRUS-u, gdyż w chwili wypadku podlegała ubezpieczeniu społecznemu rolników, jej miesięczny dochód zamykałby się kwotą 1.936,03 zł. Ponadto, z tytułu prowadzenia gospodarstwa rolnego małżonkowie D. uzyskiwali dochody w wysokości 5.071,44 zł.

Z tego tytułu dochód przypadający na powódkę wynosił więc 211,31 zł (1/2 x 5.071,44 zł : 12 mies.). Łączne dochody powódki kształtowały się zatem na poziomie 2.147,34 zł miesięcznie (1.936,03 zł + 211,31 zł).

Od dnia 1 marca 2008 r. powódka otrzymywała jednak rentę wraz z dodatkiem pielęgnacyjnym w wysokości 366,76 zł netto, zaś od 1 marca 2013 r. otrzymuje z KRUS rentę w kwocie 857,69 zł netto. Z tych względów za okres dochodzony pozwem należało przyznać powódce rentę wyrównawczą z tytułu utraty zdolności zarobkowej w kwocie:

- 1.780,58 zł (2.147,34 zł - 366,76 zł) od 1 maja 2008 r. do 28 lutego 2013 r.;

- 1.289,65 zł (2.147,34 zł - 857,69 zł) od 1 marca 2013 r. na przyszłość wraz z odsetkami ustawowymi w przypadku uchybienia terminowi płatności którejkolwiek z rat renty. W pozostałym zakresie Sąd Okręgowy powództwo oddalił, gdyż nie została wykazana utrata zdolności zarobkowych w wyższym rozmiarze.

Uwzględnieniu podlegało także roszczenie o zasądzenie renty skapitalizowanej z tytułu utraty zdolności zarobkowych za okres od powstania szkody, tj. od 21 sierpnia 2005 r. do 30 kwietnia 2008 r., obejmującej 32 miesiące i 10 dni (1/3 sierpnia 2005 r.). Stąd też Sąd Okręgowy zasądził łącznie kwotę 57.572,09 zł (32m-ce x 1.780,58 zł + 1/3 mies. x 1.780,58 zł), zaś w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Odsetki ustawowe od powyższej kwoty Sąd Okręgowy zasądził od dnia doręczenia pozwu pozwanemu. Dopiero wtedy bowiem dowiedział się on o żądaniu ich zapłaty, tj. od dnia 28 lipca 2009 r. do dnia zapłaty.

Mając na uwadze treść opinii biegłych, z których wynikało, że stan zdrowia powódki, wynikający z doznanych urazów fizycznych i psychicznych, nie zmieni się na lepsze, rokowania w tych sferach są negatywne, a ewentualne pogorszenie zdrowia może niekorzystnie rzutować na przyszłość powódki, powódka miała interes prawny w uzyskaniu orzeczenia, ustalającego odpowiedzialność pozwanego na przyszłość, o czym orzeczono na podstawie art. 189 k.p.c.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł z mocy art. 100 k.p.c.

(uzasadnienie zaskarżonego wyroku – k. 788 – 801).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł pozwany, podnosząc następujące zarzuty:

- obraży art. 446 § 3 k.c. poprzez uznanie, że żądaniem mieszczącym się w zakresie odpowiedzialności ubezpieczyciela, stanowiącym odpowiednią sumę odszkodowania, jest kwota 40.000 zł, obejmująca kwotę 10.000 zł, przyznaną w toku postępowania likwidacyjnego oraz kwotę 30.000 zł, zasądzoną w/w wyrokiem,
- art. 444 § 2 k.c. poprzez uznanie, że w niniejszym stanie faktycznym zasadne jest przyznanie powódce renty w wysokości 600 zł tytułem zwiększonych potrzeb począwszy od dnia 1 maja 2008 r.,
- art. 444 § 2 k.c. poprzez uznanie, że w niniejszym stanie faktycznym zasadne jest przyznanie powódce skapitalizowanej renty w wysokości 19.400 zł,
- art. 444 § 2 k.c. w zw. z art. 233 k.p.c. poprzez uznanie, że w niniejszym stanie faktycznym zasadne jest przyznanie powódce - z powodu niezdolności do pracy zarobkowej - renty wyrównawczej w wysokości odpowiednio 1.780,58 zł oraz 1.289,65 zł, a także skapitalizowanej renty wyrównawczej w wysokości 57.572,09 zł,
- art. 100 k.p.c. poprzez obciążenie pozwanego kosztami procesu w wyższej wysokości.

W następstwie tak sformułowanych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku w sposób szczegółowo wskazany w apelacji

(apelacja – k. 806 – 810).

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego (k. 833 – 834).

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja, ograniczona w istocie do kwestii interpretacji prawa materialnego na tle przywołanych w niej przepisów, jako nie zawierająca jakichkolwiek argumentów, mogących spowodować oczekiwaną korektę zaskarżonego wyroku, podlega oddaleniu.

Zakwestionowana przez skarżącego wysokość przyznanego powódce świadczenia odszkodowawczego, jak i świadczeń rentowych, ma niewątpliwie charakter ocenny i winna odpowiadać wymogowi „stosowności” w rozumieniu art. 446 § 3 k.c. oraz „odpowiedniości” w rozumieniu art. 444 § 2 k.c. Powyższe oznacza, że sąd orzekający kształtuje rozmiar tych świadczeń w zależności od okoliczności konkretnej sprawy, które wskazywać muszą odpowiednio na zaistnienie znacznego pogorszenia sytuacji życiowej poszkodowanego, jak i całkowitej lub częściowej utraty zdolności do pracy zarobkowej, czy też na zwiększenie się jego potrzeb lub zmniejszenie widoków powodzenia na przyszłość. Zakres tych skutków zdarzenia szkodzącego – w powiązaniu z wynikami postępowania dowodowego – rzutuje następnie na rozmiar zasądzonych świadczeń.

W niniejszej sprawie skarżący w ogóle nie objął zarzutami apelacji poczynionych przez Sąd Okręgowy ustaleń faktycznych, co w sytuacji wykazania przez powódkę doznanej szkody, wynikłej ze śmierci córki oraz zwiększonych potrzeb, czy utraconych możliwości zarobkowych, nie stwarza podstaw do uwzględnienia wniosków apelacji i zredukowania rozmiaru przyznanego powódce świadczeń.

Wbrew twierdzeniom skarżącego objęta wyrokiem Sądu I instancji kwota odszkodowania nie jest wygórowana. Uwzględnia bowiem okoliczność, że powódka, mimo posiadania innych członków rodziny, straciła możliwość uzyskania niezbędnej pomocy od zmarłej córki, zarówno w prowadzeniu domu (w sytuacji, gdy druga córka prowadzi osobne gospodarstwo domowe), sklepu, czy nawet gospodarstwa rolnego. W tym ostatnim przypadku, biorąc pod uwagę przygotowanie zawodowe zmarłej oraz jej dalsze plany edukacyjne, a także okoliczność aresztowania męża powódki, oczekiwanie pomocy z jej strony jawi się jako w pełni zasadne. Brak natomiast możliwości jej otrzymania ukazuje potencjalny wpływ na dochody pozyskiwane z tego gospodarstwa.

Śmierć córki dla powódki oznaczała także bezpowrotną utratę finansowego wsparcia w przyszłości. Pomimo tego, że zmarła nie miała jeszcze stałej pracy i zamierzała kontynuować naukę, w sposób wynikający z naturalnych postępów życiowych, usamodzielniałaby się i podjęła zatrudnienie. Tym samym nie pozostawałaby już na utrzymaniu powódki, a dodatkowo mogłaby wspomóc ją finansowo w potrzebie.

Strata dziecka dla powódki znajdowała również przełożenie na utratę osoby, mogącej zapewnić jej opiekę i wsparcie psychiczne. Tego rodzaju pogorszenie sytuacji pozaekonomicznej, mimo twierdzeń skarżącego, wymagało uwzględnienia w ramach zasądzanego odszkodowania, gdyż nie znalazło rekompensaty w przyznanym powódce zadośćuczynieniu, jako że świadczenie to służyło naprawieniu krzywdy wynikłej z osobistych cierpień powódki po wypadku, któremu ulegał, nie zaś cierpień po stracie dziecka.

Sąd Okręgowy, zasądzając rentę z tytułu zwiększonych potrzeb powódki, w tym rentę skapitalizowaną, w sposób wnikliwy przedstawił wszystkie jej składniki, w szczególności odnosząc się do kosztów leczenia, rehabilitacji i opieki (które prawidłowo odniósł do powszechnie stosowanego miernika, jaki stanowią wskazania PCK lub (...) Komitetu Pomocy (...)). Trafnie podkreślił przy tym, że powódka, na tle ich łącznej wysokości, zgłosiła umiarkowane roszczenie. Tym samym zredukowanie go do wskazanej przez skarżącego kwoty 400 zł nie znajduje jakiegokolwiek racjonalnej podstawy.

Co się zaś tyczy uwzględnienia w kwocie zasądzonej renty kosztów opieki świadczonej przez krewnych powódki w czasie jej pobytu w szpitalu, podkreślenia wymaga, że przepisy nie nakazują, aby poszkodowany pozostawał pod opieką konkretnego podmiotu, którym mogą być członkowie rodziny bądź opiekunka, nawet gdy sprawują opiekę nieodpłatnie (wyrok SN z dnia 8 lutego 2012 r., V CSK 57/11, Lex nr 1147804), ani też nie wprowadzają ograniczenia ilości osób, mogących jednocześnie sprawować tę opiekę. Z tego też względu zasądzenie skapitalizowanej renty, obejmującej koszty opieki świadczonej przez rodzinę powódki, było prawnie dopuszczalne, a także uzasadnione prawidłowymi ustaleniami, co do pozostawania powódki pod jej opieką.

Powódce należała się poza dotychczas wskazanymi świadczeniami także renta wyrównawcza. Przed wypadkiem powódka była bowiem osobą aktywną zawodowo. Prowadziła nie tylko pozarolniczą działalność gospodarczą (sklep), ale także pomagała w objętym wspólnością majątkową gospodarstwie rolnym. Jako jego współwłaścicielka

uprawniona była do części uzyskiwanego z niego dochodu, przez co przyjęcie stawki 2.147,34 zł – jako kwoty bazowej – dla obliczenia należnej jej renty wyrównawczej, nie było dotknięte żadnym błędem, podobnie, jak obliczenie wysokości skapitalizowanej renty z omawianego tytułu.

Biorąc pod uwagę, że powódka częściowo wygrała proces, oparcie rozstrzygnięcia o kosztach postępowania przed Sądem I instancji na art. 100 k.p.c., odpowiadało konieczności ich stosunkowego rozdzielenia w sposób zaprezentowany w sentencji zaskarżonego wyroku.

Uznając zatem argumenty pozwanego jedynie za nieuzasadnioną polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu Okręgowego oraz trafnymi wnioskami, Sąd Apelacyjny dokonał oddalenia przedstawionej apelacji, orzekając na podstawie art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 99 k.p.c., zasądzając od pozwanego na rzecz powódki kwotę 2.700 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania odwoławczego, na które złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika powódki, wskazane w § 6 pkt 6 w zw. z § 12 ust. 1 pkt 2 in principio rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz.U.2013.490 j.t.).